

RESTAURAREA UNOR VASE CERAMICE ORIENTALE DIN SECOLUL XV

DANIELA IAMANDI

Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească” Târgoviște
iamandi_daniela@yahoo.com

ANDREI SCĂRLATESCU

Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească” Târgoviște
andreiscarlatescu@yahoo.com

Cuvinte cheie: restaurare, consolidare, reconstituire, plombare, integrare cromatică

Keywords: restoration, consolidation, reconstitution, filling, chromatic integration

Frumusețea și expresivitatea vaselor de factură orientală reprezintă un criteriu important, care îndeamnă la o aplecare profesională extrem de meticuloasă. Dacă forma vaselor este ușor de reconstituit în etapele restaurării, redarea elementelor de decor necesită abilități artistice de mare finețe.

Contextul descoperirii celor două vase ceramice le încadrează în perioada secolului al XV-lea, deși literatura de specialitate consultată face trimitere la o altă încadrare cronologică, mai târzie, probabil acesta datorită faptului că aceleași decoruri sunt folosite și în epoci ulterioare secolului al XV-lea (sec. XVIII).

În urma lucrărilor de reabilitare a conductelor de apă și gaze efectuate pe Calea Domnească din Târgoviște, realizate în vara anului 2012, în imediata vecinătate a Curții Domnești, a fost descoperită o groapă menajeră, în care s-a găsit un bogat material ceramic și faunistic. Decopertarea și prelevarea inventarului arheologic au fost realizate de către specialiștii arheologi din cadrul instituției noastre, a căror grijă și meticulozitate a dus la recuperarea unor valoroase piese ceramice, printre care s-au aflat și cele două vase orientale din porțelan, a căror prezentare va fi detaliată în articolul de față

Fragilitatea (datorată porozității și grosimii pieselor) și starea fragmentară (13 fragmente) în care au fost descoperite cele două vase (farfurie și bol), au impus măsuri de intervenție rapidă, efectuate imediat după etapa de decopertare, menite să stabilizeze degradarea accentuată în care acestea se aflau. Stratul depunerilor de săruri existent pe suprafața fragmentelor, opaciza atât decorul smălțuit (al farfuriei) (Fig. 1) sau pictat (al bolului) (Fig. 7), dar mai ales fondul alb rezultat în urma arderii oxidante a pastei ceramice.

Farfuria orientală

În prezentarea noastră întâietate am dat farfuriei, fiind cea cu care au fost începute etapele de restaurare. Fragmentele ceramice au fost identificate ca făcând parte din grupa ceramicii de import, realizată din pastă de caolin, omogenă, poroasă, de culoare bej, acoperită la exterior cu un smălț alb, opac și pictat cu albastru cobalt. Dimensiunile vasului se încadrează între 5,5 cm înălțimea și 18,5 cm diametrul maxim.

La interior, decorul vasului constă dintr-un medalion de culoare violet închis, în care este înscrisă o stea cu șase colțuri, descrisă prin întretăierea unei linii albe bordate cu alte două linii de culoare violet închis. În hexagonul central se află o floare cu opt petale, al cărei centru este colorat în nuanțe de albastru deschis. Cu aceeași culoare sunt pictate și triumphiurile stelei. În interiorul fiecărui triumphi al stelei se află central câte

un cerc pe fond alb, iar la partea exterioară a medalionului sunt dispuse șase elemente florale trunchiate. Buza scurtă a farfuriei este ușor evazată, având un decor floral stilizat, repetitiv, în nuanțe de albastru pe fond alb.

La exterior, decorul vasului constă din patru elemente vegetale, între care se află alte patru semne orientale sau elemente decorative, care la rândul lor sunt încadrate între două cercuri concentrice. Ambele tipuri de elemente sunt desenate printr-o linie de culoare violet închis.

Întrucât depunerile existente pe suprafața fragmentelor erau de natură luto-nisipoasă și calcaroasă, iar pigmentii folosiți la realizarea decorului prezentau o bună rezistență fizico-mecanică, prima operațiune de intervenție a constat în imersia acestora în baie de apă cu detergent, realizând astfel o curățire mecanică. Tot în mediul apos, dar aplicând tratamente chimice, s-a realizat și îndepărtarea depunerilor de carbonați care opacizau decorul vasului (Fig. 2). Porozitatea accentuată, dată de structura piesei, a impus imersarea fragmentelor în soluție de Paraloid B 72, făcând astfel posibilă trecerea la etapa de reconstituire a formei obiectului. Lipirea elementelor componente în locația inițială a vasului s-a făcut folosind aceeași rășină, dar mai vâscoasă (Fig. 3).

Etapele restaurării au continuat cu plombarea zonelor lacunare, pentru care s-a folosit chit Ceresit 33, integrat cromatic (Fig. 4). Îndepărtarea surplusului de material s-a făcut când chitul era încă umed, iar porțiunile originale, aflate în imediata apropiere a zonelor plombate, au fost curățate prin abraziune cu un baton din fibră de sticlă.

După uscarea deplină a stratului de chit, s-a trecut la obținerea fondului pe suprafața plombată, pentru care s-au folosit culori de apă. Reconstituirea decorului de pe buza farfuriei, s-a realizat în două etape: redarea succesiunii de frunze prin incizii, aplicarea culorilor de albastru-cobalt. Pe verso, decorul stilizat a fost redat în scene repetitive după cel original (flori, elemente decorative, mici inimioare).

Operațiunea care a încheiat intervenția directă asupra vasului a constat în peliculizarea întregii suprafețe cu soluție de Incral 44, aplicată prin pensulare.

Pentru a se putea vizualiza decorul existent pe spatele vasului, acestuia i s-a conceput un suport special din plexiglas transparent, care să permită poziționarea lui pe verticală, fără să fie tensionat. În spatele farfuriei s-a amplasat o oglindă, pentru a reflecta elementele decorului (Fig. 6).

Bol oriental

De dimensiuni relativ reduse, 6,5 cm înălțime și 10,7 cm diametrul maxim, bolul a fost realizat dintr-o pastă poroasă, ușor friabilă, terminat la bază cu un picior inelar scurt. Decorul acestuia constă din elemente vegetale dispuse la partea exterioară, colorate în nuanțe de albastru, având prezente puncte roșii în relief. La interior, decorul este limitat la trei cercuri concentrice. Smalțul a fost puternic afectat cu precădere la exterior, luciul fiind în mare parte opacizat sau exfoliat.

În literatura de specialitate este consemnată descoperirea unui bol la Cernavodă, jud. Constanța, similar prin tehnica de realizare (pastă, formă și decor) cu bolul descoperit la Târgoviște, care, potrivit opiniei Niculinei Dinu, este atribuit atelierelor din Kutahya, Turcia, datând din secolul al XVIII-lea¹.

Cele șapte fragmente ale bolului, prezentau o fragilitate structurală accentuată, ceea ce a impus o manipulare atentă și controlată. Având prezente cele trei elemente

---

¹ Dinu 2011, p. 327.

constitutive (buză, pântec, fund), s-a putut trece la etapa de restaurare, respectiv la reconstituirea formei și completarea decorului în zonele lacunare.

Din punct de vedere al tehnicii de intervenție, o dificultate majoră am întâmpinat-o în etapa de reamplasare a fragmentelor în locația inițială, deoarece, poziționarea prin lipire a trei dintre acesta nu era posibilă, întrucât nu aveau puncte de legătură cu celelalte fragmente. Soluția găsită a venit ca urmare a păstrării parțiale a decorului (Fig. 7), în baza căruia s-au reconstituit prin schițare toate elementele și întreaga dispunere a acestuia (Fig. 8). Astfel, după ce o parte din fragmente au fost lipite, restul spațiului rămas a fost plombat cu chit Ceresit 33, ceea ce a constituit suportul pe care s-au reconstituit toate elementele decorului (Fig. 9). În baza acestei reconstituiri grafice, s-a stabilit cu exactitate amplasarea celorlalte fragmente, care nu puteau fi asamblate, s-a desenat conturul acestora (Fig. 9) și ulterior, cu ajutorul unei freze fine atașate motorului tehnic, s-a perforat chitul pe linia conturului (Fig. 10).

După încastrarea în corpul vasului a celor trei fragmente, s-a trecut la completările necesare pentru a obtura toate spațiile libere în urma decupării și la finisarea întregului obiect (Fig. 11). Pe suprafața plombată s-a realizat integrarea cromatică a fondului, prin aplicarea unei velaturi cromatice, unificând fondul și aducându-l cât mai aproape de starea inițială de conservare. Pentru a ușura operațiunea de reconstituire a decorului, elementele florale au fost ușor creionate în zona plombată (Fig. 12), după care s-a trecut la recuperarea stării cromatice, folosind culori de apă. Pentru ca integrarea cromatică și decorul să aibă rezistența necesară manipulării ulterioare a vasului, întreaga suprafață a fost acoperită cu o peliculă de lac incolor Incral 44, diluat în acetat de etil (Fig. 13).

Întrucât colecția de arheologie a instituției noastre conținea doar un vas ceramic oriental, am considerat că ar fi de bun augur amplasarea celor două vase recent restaurate, în același loc, respectiv, într-o singură vitrină (casetă de perete) care se află în cadrul expoziției de bază a Muzeului de Istorie din Târgoviște. În acest fel dorim să redăm frumusețea artei orientale și în domeniul ceramicii din porțelan.

Bibliografie

- Dinu 2011 – N. Dinu, *Ceramică otomană descoperită în Dobrogea*, în *Pontica*, 42, 2011, p. 323-345.

Fig. 1. Farfuria, imagine față/verso, după prelevare

Fig. 2. Farfuria, după etapa de curățire și impregnare

Fig. 3. Farfuria, după etapa de lipire a fragmentelor

Fig. 4. Farfuria, după etapa de plombare

Fig. 5. Farfuria din sec. XV, etapa finală

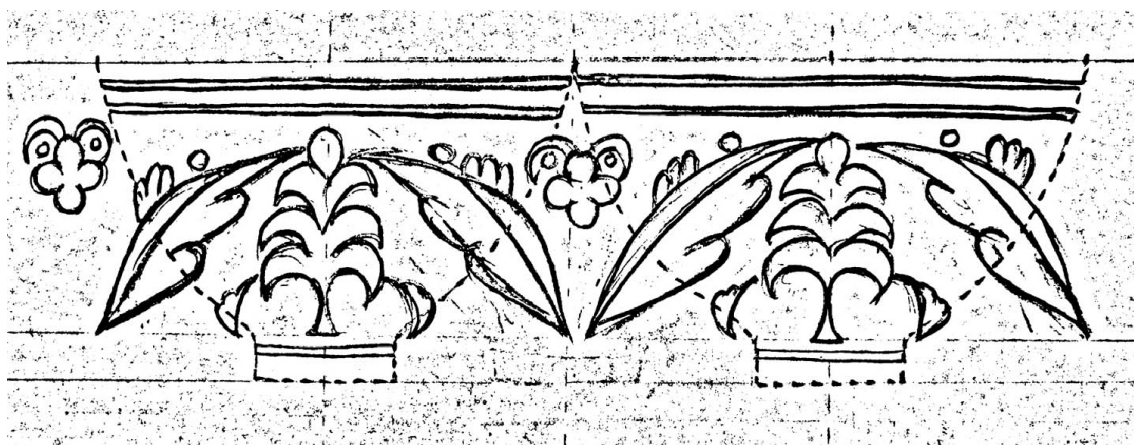

Fig. 6. Farfuria din sec. XV, imagine din expunere

Fig. 7. Bolul oriental, imagine față/verso după descoperire

Fig. 8. Reconstituirea grafică a decorului bolului

Fig. 9. Bolul oriental, etapa de reconstituire a decorului

Fig. 10. Bolul oriental, etapa de amplasare a celor trei fragmente

Fig. 11. Bolul oriental, după etapa de plombare

Fig. 12. Bolul oriental, după etapa de reconstituire a continuității decorului

Fig. 13. Bolul oriental, faza finală

The Restoration of Oriental Vessels from the 15th Century

Abstract

The beauty and expressiveness of oriental vessel is one of the major points to be taken into account during the restoration – it involves meticulous manual labor. It is not difficult to recover the original vessel's shape, yet there is some fine artistic touch required when restoring the ornamental details.

The discovered vessel is to be dated around the 15th century, although after consulting trustworthy sources, there is a possibility to refer them to a later time frame, the reason beyond this being the fact that the same oriental decorations have been used in later centuries as well (18th).

List of Illustrations

Fig. 1. The plate, front/back perspective after sampling

Fig. 2. The plate after cleaning and impregnation

Fig. 3. The plate after adding on fallen fragments

Fig. 4. The plate after filling

Fig. 5. The 15th century plate, final restoration stage

Fig. 6. The 15th century plate, the image from exhibition

Fig. 7. The oriental bowl, front/back perspective after being discovered

Fig. 8. Graphical reconstruction of the bowl's ornamental details

Fig. 9. The oriental bowl, reconstructing the ornaments

Fig. 10. The oriental bowl, locating the three fragments

Fig. 11. The oriental bowl after filling

Fig. 12. The oriental bowl after reconstructing the ornamental flow

Fig. 13. The oriental bowl, final stage